

VOORSTEL

Algemeen Bestuur

ONDERWERP	Ontwikkelingen spoorveiligheid	AGENDAPUNT	E4
DATUM	2 december 2019		
OPENBAAR	ja	BEHANDELD DOOR	M. Reefhuis
REGISTRATIENUMMER	[Registratienummer]	TELEFOONNUMMER	088 256 81 36
PORTEFEUILLEHOUDER	Burgemeester Schelberg		

Besluit

[Toelichting]

Voorstel

Instemmen met de uitgangspunten voor de inspanningen van de Veiligheidsregio Twente op het gebied van spoorveiligheid.

Samenvatting

Mede door de aanwezigheid van een grensoverschrijdende spoorverbinding is het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen een actueel en gevoelig onderwerp binnen de regio. Veiligheidsregio Twente heeft dit onderwerp daarom opgenomen in het regionaal risicoprofiel en licht het bestuur periodiek in over de ontwikkelingen. In april 2019 is het Algemeen Bestuur geïnformeerd over de stand van zaken en heeft de portefeuillehouder opdracht gegeven te komen met een aantal uitgangspunten voor de inspanningen vanuit Twente op dit onderwerp.

In dit voorstel wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen op het spoor.

Aan het algemeen bestuur

Meldingen treinen gevaarlijke stoffen Oldenzaal

Bij het station in Oldenzaal zijn enkele zogenaamde wachtsporen aanwezig, die deel uitmaken van het spooreplacement te Oldenzaal. De wachtsporen worden regelmatig gebruikt om doorgaande treinen vanuit Duitsland of naar Duitsland in de dienstregeling in te kunnen passen. Dit gebeurt in Oldenzaal, omdat de sporen daar de treinen in staat stellen in dezelfde richting verder te rijden.

Ook transporten met gevaarlijke stoffen maken gebruik van de grensovergang bij Bad Bentheim en maken daardoor gebruik van de wachtsporen in Oldenzaal. De spoorroute Hengelo – Bad Bentheim maakt onderdeel uit van het Basisnet Spoor.

In de afgelopen maanden heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) meerdere malen controles gehouden op het spooreplacement te Oldenzaal. Naar aanleiding van een incident op 8 juli jl. met een lekkende wagon op het emplacement heeft de ILT de frequentie van de controles opgevoerd. Bij een aantal van deze inspecties is geconstateerd dat de informatievoorziening niet in orde was. De ILT heeft hierover via Twitter gecommuniceerd, waardoor het beeld onder de bevolking ontstond dat er sprake was van onveilige situaties. De burgemeester van Oldenzaal en de VRT hebben daarop gesprekken gevoerd met ProRail en ILT. Enerzijds heeft dit inzicht gegeven in

de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen en anderzijds heeft het geleid tot kortere lijnen tussen de partijen.

Vervoerders zijn verantwoordelijk voor het aanleveren van ladinggegevens bij ProRail. ProRail faciliteert dit proces in de systemen en voert steekproefsgewijs controles uit of deze informatie klopt. ProRail spreekt de vervoerder aan op eventuele fouten en kan in het uiterste geval een vervoerder weigeren van het spoor. Vanwege de grensovergang moet een vervoerder vanuit Duitsland ladinglijsten handmatig wijzigen en doet dat op de eerste mogelijkheid in Nederland, in dit geval Oldenzaal. Het huidige systeem om ladinggegevens te beheren is verouderd. ProRail vervangt het systeem in het voorjaar van 2020, zodat vervoerders niet meer handmatig hoeven in te voeren. De ILT is verantwoordelijk voor het toezicht op het vervoer van gevaarlijke stoffen en controleert dit door steekproefsgewijze onderzoeken. Er is geen rapportage over de controles in Oldenzaal. De ILT meldt uitkomsten van inspecties via Twitter, maar heeft naar aanleiding van de gesprekken de berichtgeving aangepast door dit meer in perspectief te plaatsen en de opvolging van de melding aan te geven. Bovendien communiceert de ILT inmiddels ook de controles waarbij geen fouten zijn geconstateerd.

Landelijke ontwikkelingen spoorveiligheid

In het voorstel aan het Algemeen Bestuur van april 2019 zijn de belangrijkste ontwikkelingen weergegeven. Daarin is ook ingegaan op de herijking van risicoplafonds voor het basisnet vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor. Inmiddels is het ministerie druk bezig met het proces om de risicoplafonds te herijken. In een ambtelijke regioessie in Oost-Nederland op 2 oktober zijn de betrokken decentrale overheden geïnformeerd over het project.

Vanuit ProRail zijn nieuwe prognoses voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor voor 2028 opgesteld. Vervolgens worden deze vervoersstromen over het spoorwegennet van Nederland verdeeld om te kijken waar knelpunten op het gebied van externe veiligheid kunnen ontstaan. Daarbij zijn drie zoekrichtingen gehanteerd om het inzicht te verkrijgen:

- zoveel mogelijk vervoer afwikkelen over de Betuweroute;
- zoveel mogelijk de kortste/snelste route gebruiken (voor Oost-Nederland via Betuweroute, IJssellijn en dan ofwel via Zutphen-Goor-Hengelo-Duitsland of via Zutphen-Deventer-Almelo-Hengelo-Duitsland)
- zoveel mogelijk de routes met de meeste restcapaciteit gebruiken (voor Oost-Nederland via Amersfoort-Deventer-Almelo-Hengelo-Duitsland).

In de praktijk betekenen deze zoekrichtingen voor Oost-Nederland dat er knelpunten kunnen ontstaan op het gebied van externe veiligheid voor het groepsrisico¹, met name bij het gebruik van de route met de meeste restcapaciteit en in mindere mate bij gebruik van de kortste/snelste route. Daar komt bij dat een toename van het goederen vervoer een uitbreiding van het personen vervoer in de weg kan zitten. Een integrale afweging is derhalve noodzakelijk.

Om de ontwikkeling van het groepsrisico goed in te kunnen schatten is een volgende stap in het project om de ruimtelijke plannen van gemeenten langs het spoor inzichtelijk te maken. In de stappen daarna wordt gekeken hoe men met knelpunten kan omgaan.

Risicocommunicatie

Vorig jaar heeft de Rekenkamercommissie van de Gemeente 's Hertogenbosch een rapport over risicocommunicatie over het vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor uitgebracht. Het rapport is als bijlage bij dit voorstel gevoegd. Het rapport geldt voor de situatie in de Gemeente 's Hertogenbosch en Veiligheidsregio Brabant-Noord, maar er kunnen wellicht relevante lessen voor de situatie in Twente uit worden getrokken. De Rekenkamercommissie gaf de volgende aanbevelingen:

- Aan de gemeenteraad:
 - Het onderwerp verdient het om op de politiek-bestuurlijke agenda te komen. Verzoek het college de gemeenteraad te betrekken en in stelling te brengen waar nodig.
 - Verzoek het college het door de Veiligheidsregio's vastgestelde uitvoeringsplan voor de risicocommunicatie van een lokaal plan van aanpak te voorzien.

¹ De kans dat een grote groep mensen (bv. 10, 100 of 1.000) gelijktijdig slachtoffer wordt als gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen

- Laat als gemeenteraad meer blijken aandacht te hebben voor de zorgen van de direct betrokken inwoners rond het goederenvervoer (trillingen en overlast).
- Aan het college:
 - Versterk de samenwerking met de veiligheidsregio's en andere gemeenten rond risicocommunicatie en communiceer eenduidig rond de toename van goederenvervoer.
 - Maak risicocommunicatie onderdeel van het beleid rond externe veiligheid.
 - Communiceer vanuit de gemeente in gewoner taal met de inwoners en sluit zo beter aan bij de beleving van de betrokken inwoners. Betrek hierbij de trilling- en geluidsproblematiek.

In Twente is de afgelopen jaren actief ingezet op risicocommunicatie op en rond het spoor, onder andere naar aanleiding van het rapport Veiligheid spoor Twente van Veiligheidsregio Twente uit 2013:

- In 2014/2015 is een pilotproject met risicocommunicatie gericht op spoorvervoer in Borne uitgevoerd, door onder meer met bewoners te werken aan risicocommunicatiemiddelen.
- In 2017 heeft de campagne 'Hoe spoort het', plaatsgevonden. Deze campagne bestond uit:
 - Een inventarisatie onder gemeenten naar de beleving en behoeften van de bevolking.
 - Bijeenkomsten in Delden, Oldenzaal en Borne over het spoorvervoer voor omwonenden, met focus op het vergroten van de zelfredzaamheid.
 - Een informatiekaart is op verschillende manieren verspreid in de gemeenten (huis aan huis/ ophalen op gemeentehuis/ bij bijeenkomsten).
 - Aandacht voor spoorveiligheid via social media (twitter, facebook) en media.
 - Er is een spoorveiligheidsgame ontwikkeld: www.hoespoorthet.nl. Deze is door een student onderzocht op effectiviteit en via verscheidene kanalen onder de aandacht gebracht. Tijdens de campagne hebben ruim 4000 spelers de game gespeeld. In 2018 ruim 500, in 2019 ruim 300.
- Momenteel wordt ongeveer drie keer per jaar aandacht gegeven aan spoorveiligheid via social media.

Daarnaast staat structureel informatie op de website www.vrtwente.nl over spoorveiligheid (wat gaat er over het spoor(globaal), wat zijn de risico's, hoe bereid ik me voor, hoe herken ik risico's en wat moet ik doen in geval van een incident).

Het voornemen is om de campagne weer vernieuwde aandacht te geven in 2020. Naar aanleiding van de berichtgeving over de treinen met gevaarlijke stoffen in Oldenzaal zal in ieder geval in het voorjaar van 2020 een bijeenkomst in Oldenzaal worden gehouden.

Activiteiten overheden Oost-Nederland

Naar aanleiding van eerdere signalen vanuit Oost-Nederland heeft de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu toegezegd de regio te bezoeken. Op 14 oktober jl. heeft staatssecretaris Van Veldhoven Oost-Nederland bezocht. Een verslag van de betrokken ambtenaren is als bijlage bij dit voorstel toegevoegd. Tijdens het bezoek aan Hengelo en Deventer is door bewoners rond het spoor en bestuurders uit de regio ingegaan op de verschillende vormen van hinder als gevolg van het spoorvervoer. Ook is ingegaan op de risico's van transport van gevaarlijke stoffen, waarbij is opgeroepen ook het groepsrisico zorgvuldig mee te nemen en zorg te dragen voor een systeem dat wordt nageleefd. De gevolgen van het vervoer van goederen en personen zullen integraal worden beschouwd. Er is aandacht voor geluidshinder, trillingen, veiligheid etc.

Vanwege de constatering van de ILT bij treinen in Oldenzaal is vanuit het college van burgemeester en wethouders in Oldenzaal een brief naar het ministerie gestuurd. Daarin verzoekt het college het ministerie:

- Naast het toekomstbestendig maken van het Basisnet Spoor ook de mogelijkheden te gebruiken om in te grijpen bij een overschrijding van vastgestelde risicoplafonds.
- Op korte termijn de informatievoorziening en handhaving van wagons met gevaarlijke stoffen structureel te verbeteren.
- Een reactie te geven op het onderzoek van het Regionaal Overleg Noordelijke Aftakking een standpunt in te nemen ten aanzien van het tracé.

Uitgangspunten lobby

In het Algemeen Bestuur van april 2019 is de portefeuillehouder Spoorveiligheid opdracht gegeven uitgangspunten voor de inspanningen van Veiligheidsregio Twente op het gebied van spoorveiligheid te formuleren. Voorgesteld wordt de volgende uitgangspunten vanuit veiligheid te hanteren:

- We realiseren ons het vervoer van personen transport van gevaarlijke stoffen over het spoor noodzakelijk is voor de maatschappij. Het vervoer dient verantwoord en in evenwicht met de omgeving plaats te vinden, waarbij veiligheid en andere aspecten zullen worden beschouwd.
- De overheid is betrouwbaar en zorgt voor het voldoen aan gestelde risicoplafonds.
- De oriëntatiewaarde van het groepsrisico wordt, naast het plaatsgebonden risico, als uitgangspunt meegenomen bij het vaststellen van risicoplafonds met het oog op de veiligheid van de omgeving van het spoor.
- Het vaststellen van risicoplafonds is meer dan een rekenkundige exercitie. De aspecten zelfredzaamheid, beheersbaarheid en bestrijdbaarheid worden in de afwegingen meegenomen.
- De foutmarge in de informatievoorziening over treinen met gevaarlijke stoffen moet worden verbeterd.
- Er wordt naast de pilot in Meteren een proef met langzaam rijden in Oost-Nederland uitgevoerd.

Bijlage(n)

- Verslag Gemeente Hengelo werkbezoek staatssecretaris Van Veldhoven aan Oost-Nederland
- Brief Gemeente Oldenzaal aan Ministerie Infrastructuur en Waterstaat
- Raadsinfobrief Gemeente Oldenzaal
- Rapport Rekenkamercommissie 's Hertogenbosch – Risicocommunicatie vervoer gevaarlijke stoffen per spoor

Enschede, 2 december 2019

Het dagelijks bestuur

Secretaris,
H.G.W. Meuleman

Voorzitter,
Dr. G.O. van Veldhuizen

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 2 december 2019

Secretaris,
H.G.W. Meuleman

Voorzitter,
Dr. G.O. van Veldhuizen